



Universitatea Tehnică a Moldovei

REGIMUL JURIDIC ALE CETĂȚENIEI REPUBLICII MOLDOVA

Student:

Frunza Ion, st. an. V.

Coordonator:

**Baltaga Ecaterina,
doctor în drept,
conferențiar universitar**

Chișinău, 2023

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	4
ADNOTARE	5
INTRODUCERE	7
1. REPERE DOCTRINARE, TEORETICE ȘI ISTORICE PRIVIND INSTITUȚIA CETĂȚENIEI	9
1.1. Teoria dreptului privind instituția cetățeniei	9
1.2. Extinderea instituției cetățeniei în perioada modernă	13
1.3. Tipizarea doctrinară contemporană a cetățeniei	17
1.4. Conceptul juridic al cetățeniei	22
2. REGLEMENTĂRI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE PRIVIND CETĂȚENIA	26
2.1. Reglementări internaționale privind naționalitatea și cetățenia	26
2.2. Legislația europeană privind protecția instituției cetățeniei	31
2.3. Reglementări legislative naționale privind cetățenia	39
3. ANALIZA REGLEMENTĂRILOR JURIDICE PRIVIND CETĂȚENIA REPUBLICII MOLDOVA.....	47
3.1. Principiile generale ale cetățeniei Republicii Moldova	47
3.2. Statul juridic al cetățeanului Republicii Moldova	50
3.3. Modalități de dobândire a cetățeniei	58
4. STUDIU DE CAZ CAUZA TĂNASE ȘI CHIRTOACĂ versus MOLDOVA (Cererea nr. 7/08)	64
4.1. Hotărârea Tănase și Chirtoacă c. Moldovei	64
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	90
BIBLIOGRAFIE	92
ANEXE	98
ANEXA A. Decret cu privire la redobândirea cetățeniei Republicii Moldova.....	98
ANEXA B. Decret privind aprobarea renunțării la cetățenia Republicii Moldova	99
ANEXA C. Decret privind retragerea cetățeniei Republicii Moldova	102

ADNOTARE

la teza de licență elaborată de studentul Frunza Ion, grupa..., UTM, 2023

Tema tezei de licență: Regimul juridic ale cetățeniei Republicii Moldova.

Cuvinte cheie: cetățenie, drepturi și obligații cetățenești, dobândirea cetățeniei, pierderea cetățeniei.

Scopul studiului. Scopul studiului a fost orientat spre identificarea instituției cetățeniei cu o analiză doctrinară și normativă a regimului juridic ale cetățeniei Republicii Moldova.

În realizarea scopului propus au fost canalizate următoarele **obiective:** analiza teoriei dreptului privind instituția cetățeniei; cercetarea instituției cetățeniei în perioada modernă; examinarea tipizării doctrinei a cetățeniei în perioada contemporană; identificarea conceptului juridic al cetățeniei; analiza reglementărilor internaționale privind naționalitatea și cetățenia; examinarea legislației europene privind protecția instituției cetățeniei în legislația UE; cercetarea reglementărilor legislative naționale privind cetățenia; analiza principiilor generale ale cetățeniei Republicii Moldova; studierea statului juridic al cetățeanului Republicii Moldova; discuții asupra modalităților de dobândire a cetățeniei; analiza studiului de caz.

Metodologia cercetării a fost întemeiată pe analiza doctrinară și legislativă a conceptului și instituției cetățeniei. Din acest punct de vedere au fost analizate un număr de norme ce reglementează raporturile sociale grupate în jurul necesității de a se asigura plenitudinea drepturilor și obligațiilor prevăzute de constituție și legi acelor persoane care, prin sentimentele și interesele lor, sunt strâns legate de destinele statului. Un alt segment al dezbaterilor contemporane asupra cetățeniei ține de diversitatea modelelor acesteia, tematica fiind motivată de existența neîncrederii în capacitatea statului de a garanta în continuare justiția socială, interesul comun și ordinea civică.

În linii generale concluzionăm că: Garanțiile constituționale ale dreptului la cetățenie ale individului, reprezintă un ansamblu integrat de condiții economice, sociale, politice, ideologice, consacrat de Constituția Republicii Moldova, care instituie posibilitatea de executare și mecanismele respectării acestuia.

În legislațiile naționale în materie de cetățenie se fundamentează pe principiile: a) dreptul fiecărei persoane la o cetățenie; b) nediscriminarea cetățenilor, indiferent de temeiurile dobândirii cetățeniei; c) inadmisibilitatea privării arbitrare a persoanei de cetățenia ei și de dreptul de a-și schimba cetățenia; d) evitarea apatridiei; e) neproducerea de efecte, prin schimbarea cetățeniei unuia dintre soți, asupra cetățeniei celuilalt soț sau asupra cetățeniei copilului dacă nu există o cerere scrisă în acest sens a părinților. Legislația Republicii Moldova privind instituția cetățeniei se încadrează în cerințele internaționale privind cetățenia și este conformă cu principiile stabilite de Convenția europeană cu privire la cetățenie. Cetățenia este analizată din două perspective: ca *condiție juridică* - calitatea individului care confirmă apartenența la un stat și condiționează calitatea de cetățean și instituție juridică constituită dintr-un ansamblu de norme juridice. Dreptul la cetățenie este un drept fundamental al persoanei, care pune în valoare celelalte drepturi cetățenești. Cetățenia Republicii Moldova stabilește între persoana fizică și Republica Moldova o legătură juridico-politică permanentă, care generează drepturi și obligații reciproce între stat și persoană. Cetățenia Republicii Moldova se dobândește prin: a) naștere; b) recunoaștere; c) adopție; d) redobândire; e) naturalizare. Cetățenia Republicii Moldova poate fi dobândită și în temeiul acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

ANNOTATION

for the bachelor's thesis with elaborated by the student Frunza Ion, group..., UTM, 2023

The theme: Legal regime of citizenship of the Republic of Moldova

Key words: citizenship, citizenship rights and obligations, acquisition of citizenship, loss of citizenship.

The purpose of the study. The purpose of the study was aimed at identifying the institution of citizenship with a doctrinal and normative analysis of the legal regime of citizenship of the Republic of Moldova.

In order to achieve the proposed goal, the following **objectives** were channeled: analysis of the theory of law regarding the institution of citizenship; researching the institution of citizenship in the modern period; examining the doctrinal typification of citizenship in the contemporary period; identification of the legal concept of citizenship; analysis of international regulations regarding nationality and citizenship; examination of European legislation regarding the protection of the institution of citizenship in EU legislation; researching the national legislative regulations regarding citizenship; analysis of the general principles of citizenship of the Republic of Moldova; studying the legal status of the citizen of the Republic of Moldova; discussions on ways to acquire citizenship; case study analysis.

Research methodology of the research was based on the doctrinal and legislative analysis of the concept and institution of citizenship. From this point of view, a number of norms were analyzed that regulate social relations grouped around the need to ensure the fullness of the rights and obligations provided by the constitution and laws of those persons who, through their feelings and interests, are closely linked to the destinies of the state. Another segment of contemporary debates on citizenship relates to the diversity of its models, the theme being motivated by the existence of distrust in the state's ability to continue to guarantee social justice, the common interest and civic order.

In general terms, we conclude that: The constitutional guarantees of the individual's right to citizenship represent an integrated set of economic, social, political, ideological conditions, enshrined by the Constitution of the Republic of Moldova, which establishes the possibility of enforcement and the mechanisms for its compliance. The national legislation on citizenship is based on the following principles: a) the right of each person to a citizenship; b) non-discrimination of citizens, regardless of the grounds for acquiring citizenship; c) the inadmissibility of arbitrarily depriving a person of his citizenship and the right to change his citizenship; d) avoiding statelessness; e) the non-production of effects, by changing the citizenship of one of the spouses, on the citizenship of the other spouse or on the citizenship of the child if there is no written request to this effect from the parents. The legislation of the Republic of Moldova regarding the institution of citizenship falls within the international requirements regarding citizenship and complies with the principles established by the European Convention on citizenship. Citizenship is analyzed from two perspectives: as a legal condition - the quality of the individual that confirms belonging to a state and conditions the quality of citizen and legal institution constituted by a set of legal norms. The right to citizenship is a fundamental right of the person, which gives value to the other citizenship rights. The citizenship of the Republic of Moldova establishes between the natural person and the Republic of Moldova a permanent juridical-political link, which generates mutual rights and obligations between the state and the person. The citizenship of the Republic of Moldova is acquired by: a) birth; b) recognition; c) adoption; d) reacquisition; e) naturalization.

The citizenship of the Republic of Moldova can also be acquired on the basis of international agreements to which the Republic of Moldova is a party.

INTRODUCERE

Importanța și actualitatea temei cercetate. Fiecare țară a lumii a stabilit un sistem complex de reguli care guvernează atribuirea cetățeniei. Ca o consecință a presiunii crescânde a migrației internaționale, legislațiile naționale privind cetățeniei s-au deplasat în centrul atenției pe agendele politice, fiindcă legile cetățeniei afectează nu doar proiectarea politicilor de imigrație, ci și interacționează cu funcționarea piețelor muncii, afectează programele de bunăstare și influențează tendințele demografice. Pe acest motiv studiul asupra instituției cetățeniei devine unul actual și din perspectiva legislației Republicii Moldova.

Perioada de după 11 septembrie a fost una relevantă în ceea ce ține de dezbaterile privind cetățenia, marcând discuții academice în științele politice, sociologice și relațiilor internaționale. În plus, instituția cetățeniei fost printre conceptele cheie ale eforturilor de democratizare post Război Rece care s-au concentrat pe eliminarea defectelor democrațiilor existente ale Occidentului și să stabilească democrația liberală în mod corespunzător în restul lumii.

Capacitatea de rezolvare a problemei a fost atribuită și conceptului cetățeniei, întrucât acesta prezintă evoluții și probleme istorice, aspecte și influențe politice, asigurând oportunități de conviețuire a indivizilor.

Mai mult ca atât, dezbaterile asupra instituției după '90 au dus la proiectarea unei "cetățenii moderne", care ar trebui să fie reformulată pentru a crea o nouă loialitate comună într-o societate modernă și care ar trebui să garanteze cu adevărat drepturile și libertățile "tuturora" și a „celorlalți”, adică, rezolvând problemele minorităților pentru a se adapta pluralității sociale și culturale, și lichidarea deferențelor religioase și lingvistice între oameni.

Motivația cercetării a fost întemeiată pe analiza doctrinară și legislativă a conceptului și instituției cetățeniei în Republica Moldova și la nivel de UE. Din acest punct de vedere au fost analizate un număr de norme ce reglementează raporturile sociale grupate în jurul necesității de a se asigura plenitudinea drepturilor și obligațiilor prevăzute de constituție și legi acelor persoane care, prin sentimentele și interesele lor, sunt strâns legate de destinele statului. Un alt segment al dezbaterilor asupra cetățeniei ține de diversitatea modelelor acesteia, tematica fiind motivată de existența a încrederii în capacitatea statului de a garanta în continuare justiția socială, interesul comun și ordinea civică.

Gradul de noutate a temei. S-a efectuat o analiză sistemică a instituției cetățeniei din perspectivă doctrinară și legislativă, efectuând o analiză comparativă a cetățeniei la nivel național și a țărilor Uniunii Europene.

Scopul studiului. Scopul studiului a fost orientat spre identificarea instituției cetățeniei cu o analiză doctrinară și normativă a regimului juridic ale cetățeniei Republicii Moldova, prin prisma legislației internaționale. În realizarea scopului propus au fost canalizate următoarele **obiective:**

- analiza teoriei dreptului privind instituția cetățeniei;
- cercetarea instituției cetățeniei în perioada modernă;
- examinarea tipizării doctrine a cetățeniei în perioada contemporană;
- identificarea conceptului juridic al cetățeniei;
- analiza reglementărilor internaționale privind naționalitatea și cetățenia;
- examinarea legislației europene privind protecția instituției cetățeniei;
- cercetarea reglementărilor legislative naționale privind cetățenia;
- analiza principiilor generale ale cetățeniei Republicii Moldova;
- studierea statului juridic al cetățeanului Republicii Moldova;
- discuții asupra modalităților de dobândire a cetățeniei;
- analiza studiului de caz.

Metodologia cercetării. În cadrul prezentei cercetări, au fost utilizate o serie de metode, tehnici și instrumente de cercetare științifică precum: observația, analiza documentelor, comparația, clasificarea și statistica. Analiza documentară, constând în studiul științific teoretic al modului în care tema supusă cercetării este reflectată în literatura de specialitate, în diferite surse on-line, în vederea conceptualizării, analizei și valorificării informațiilor obținute. Analiza comparativă a urmărit studiul și analiza elementelor și aspectelor legislative și procedurale ale altor state în materie, dar și cercetarea modului în care reglementările convențiilor și alte acte juridice adoptate la nivel internațional și european au fost implementate în legislația națională. Studiul de caz, menit să dezvolte componenta practică-aplicativă a cercetării.

Structura compartimentelor tezei. Teza a fost structurată în patru capitole, introducere, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe. **Capitolul 1. Repere doctrinare, teoretice și istorice privind instituția cetățeniei** – conține o analiză privind teoriile moderne privind instituția cetățeniei; examinarea condițiilor de extinderea instituției cetățeniei în perioada modernă; cercetarea tipizării doctrine contemporane a cetățeniei; analiza conceptului juridic al cetățeniei. **Capitolul 2. Reglementări naționale și internaționale privind cetățenia** - analiza reglementărilor internaționale privind naționalitatea și cetățenia; cercetarea legislației europene privind protecția instituției cetățeniei; examinarea reglementărilor legislative naționale; **Capitolul 3. Analiza reglementărilor juridice privind cetățenia Republicii Moldova** – identifică principiile generale ale cetățeniei Republicii Moldova; analiza statului juridic al cetățeanului

Republicii Moldova; cercetarea modalităților de dobândire a cetățeniei. *Capitolul 4. Studiu de caz.*

BIBLIOGRAFIE

Acte normativ -juridice

1. Declarația universală a drepturilor omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10.09.1948. <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>.
2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/82590>
3. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02). Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 30.3.2010, C 83/389. <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>.
4. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei din 18 decembrie 1979 din 3 septembrie 1981. <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>.
5. Convenția europeană cu privire la cetățenie din 06.11.1997. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37145>.
6. American Convention on human rights Adopted at the Inter-American Specialized Conference on Human Rights, San José, Costa Rica, 22 November 1969.
7. Carta arabă privind drepturile omului și poporul din lumea arabă din 1994. <https://materiale.pvgazeta.info/utilizator-193/carta-araba-privind-drepturile-omului-si-poporul.html>
8. Convenția cu privire la protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor lor, din 18 decembrie 1990. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-worker>
9. Convenția de la Haga din 1930. <https://rm.coe.int/168006b659>.
10. Convenția privind statutul apatrizilor din 28 septembrie 1954. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/66981>
11. Convenția europeană cu privire la cetățenie din 06.11.1997. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37145>.
12. Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități din 26 septembrie 2007. https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act?ida=100164

13. Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie adoptată la 30 august 1961. <https://www.cdep.ro/proiecte/2005/300/50/2/ax352.pdf>
14. Convenția cu privire la drepturile copilului** din 20 noiembrie 1989. https://drepturilecopilului.md/files/publications/CDC_2005_final.pdf
15. Convenția privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951. https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1951_Convention_ROM.pdf
16. Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială* din 21 decembrie 1965. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/239867>
17. Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene din 2012. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 26.10.2012, C 326/47.
18. Directiva 90/365/CEE a Consiliului din 28 iunie 1990 privind dreptul de ședere al salariaților și al persoanelor care desfășoară activități independente care și-au încetat activitatea profesională. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 13. 07. 90, No L 180/28.
19. Directiva 93/96/CEE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind dreptul de ședere al studenților. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 18.12. 93, No L. 317/59.
20. Directiva 2001/55/CE a Consiliului din 20 iulie 2001 privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare, în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate, și măsurile de promovare a unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 7.8.2001, L 212/12.
21. Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE.
22. Rezoluția Parlamentului European din 10 iulie 2020 referitoare la o politică cuprinzătoare a Uniunii privind prevenirea spălării banilor și a finanțării terorismului - Planul de acțiune al Comisiei și alte evoluții recente (2020/2686(RSP))
23. Decizia de punere în aplicare (UE) 2022/382 a Consiliului din 4 martie 2022 de constatare a existenței unui aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina în înțelesul art. 5 din Directiva 2001/55/CE și având drept efect introducerea unei protecții temporare. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 4.3.2022, L 71/1.
24. Regulamentul (CEE) NR. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 19.10.1968, L 257/2.

25. **Declarația suveranității Republicii Sovietice Socialiste Moldova** nr. 148-XII din 23.06.90. În: *Veștile, nr.8/192, 1990.*
26. Constituția R. Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al RM, Nr. 1 din 12.08.1994.
27. Acordul de asociere dintre Republica Moldova. *Jurnalul Oficial din 19.12.2007, L 334.*
28. Codul electoral, adoptat prin Legea nr. 1381-XIII din 21.11.1997. În: Monitorul Oficial al RM, Nr. 81/667 din 08.12.1997.
29. Legea Nr. 158 din 04-07-2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. În: Monitorul Oficial Nr. 230-232 din 23-12-2008 art. 840.
30. Legea cu privire la cetățenie nr. 1024-XIV la 2 iunie 2000. În: Monitorul Oficial Nr. 98 din 10-08-2000 art. 709.
31. Legea nr. 200 din 16-07-2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial Nr. 179-181 din 24-09-2010 art. 610.
32. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 273-XIV din 07.12.2007. În: Monitorul Oficial Nr. 84-85 din 13-05-2008 art. 288.
33. Legea Nr. 275 din 10.11.1994 cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial Nr. 20 din 29-12-1994 art. 234
34. Legii privind azilul în Republica Moldova nr. 270 din 19.12.2008. În: Monitorul Oficial Nr. 53-54 din 13-03-2009 art. 145.
35. Decizia Curții Constituționale al Republicii Moldova nr. 23/2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 23a/2018 privind controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente (circumscripțiile uninominale). În: Monitorul Oficial Nr. 176-180 din 01-06-2018 art. 96.
36. Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.273-XVI din 7 decembrie 2007 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” și din Legea nr.76-XVI din 10 aprilie 2008 „Pentru modificarea și completarea Codului electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997, Nr. 9 din 26.05.2009”. În: Monitorul Oficial al RM, Nr. 99-100 din 05.06.2009.
37. Hotărârea Curții Constituționale privind revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 9 din 26 mai 2009 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.273-XVI din 7 decembrie 2007 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” și din Legea nr.76- XVI din 10 aprilie 2008 „Pentru modificarea și completarea Codului electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997” (interdicția ocupării unor funcții publice de către persoane cu multiplă cetățenie), Nr. 31 din 11.12.2014. În: Monitorul Oficial al RM, Nr. 128-133, art. 38 din 13.05.2016.

38. Hotărârea Guvernului nr. 125 din 18 februarie 2013 pentru aprobarea Regulamentului privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova. 22-02-2013 în Monitorul Oficial Nr. 36-40 art. 171 22-02-2013 în Monitorul Oficial Nr. 36-40 art. 171.
39. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la unele măsuri de susținere a persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliat peste hotare Nr.1322 din 29.12.2000, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.1-4/20 din 11.01.2001.

Monografii și cărți

40. Anghel I. Drept roman. București: Lumina Lex, 2002. 444 p. ISBN 973-588-288-4.
41. Aristotel. Politica. București: Ed.Univers Enciclopedic Gold, 2010. 552 p. ISBN 978-973-726-555-5.
42. Cârnaț T. Drept constituțional. Chișinău: Print-Caro, 2010. 513 p.ISBN: 978-9975- 4069-3-2.
43. Deleanu, I. *Drept Constituțional și Instituții Publice*. București Ed. Europa Nova, 1996.
44. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Ediția a II-a. București: Academia Română, 2016 p. 1016. ISBN: 978-606-704-161-3
45. Drăganu T. Drept constituțional și instituții publice. Tratat elementar. Vol. I., București: Lumina Lex, 1998. 416 p. ISBN: 973-588-052-0.
46. Elliott A., Turner Bryan S. On Society. Cambridge: Polity Press, 2012. 208 p.ISBN: 978-0-745-64841-5.
47. Guceac I. Curs elementar de drept constituțional. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 496 p. ISBN: 997-593-026-3.
48. Guillermo A. O'Donnell. Counterpoints: Counterpoints: Selected Essays on Authoritarianism and Democratization, 1999. 235 p.ISBN: 978-026-800-838-3.
49. Hobbes T. Leviatanul. București: Ed. Herald, 2017. 544 p.ISBN:594-841-724-019-8.
50. Marshall T.H., Bottomore T. Citizenship and Social Class. London: Pluto Press, 1992. 101 p. ISBN-13: 978-074-530-476-2.
51. Muraru I., Tănăsescu E. S., Apostol Tofan D. Constituția României: comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2008. 1430 p. ISBN: 978-606-18-1154-0.
52. Dicționarul limbii române. București: Ed. Enciclopedică, 1998. 1009 p.
53. Muraru I., Tănăsescu E. S. Drept constituțional și instituții politice. Vol. I., București: C.H. Beck, 2011. 214 p. ISBN: 978-606-18-0600-3.
54. Niemesch M. Drept Internațional Public. București: Hamangiu, 2018. 238 p. ISBN: 978-606-27-2179-4.

55. Niemesch M. Teoria generală a dreptului. București: Hamangiu, 2014. 272 p. ISBN: 978-606-27-1425-3.
56. Richardson J. Citizenship Education: Not the What: but the Who. The Canadian Society for Studies in Education, Edmonton. May 2000. 285 p. ISBN-10: 978-343-785-6-2
57. Rousseau J. J. Contractul social. București: Gramar, 2022. 184 p. ISBN: 978-606-695-035-0.
58. Turner Bryan S. Citizenship between Past and Future. Pennsylvania State University Press. 2008 172 p. ISBN: 978-041-549-562-2

Lucrări ale conferințelor de specialitate

59. Marian O. Statutul juridic al persoanei: concept, structură și categorii. În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului: Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, pp. 371-386. ISBN 978-9975-4241-8-9.

Articole din reviste științifice

60. Bellamy Foster John. The financialization capitalism. În: Monthly review, 2007, nr. 58 (11), pp. 1-12. ISSN: 0027-0520.
61. Bryan S. Turner. Contemporary Citizenship: Four Types. În: Journal of Citizenship and Globalisation Studies, 2017; nr. 1(1), pp.10-23. ISSN 2450-8632.
62. Ciongaru E., The Citizenship of European Union – “Diversity in Unity” or “Unity in Diversity”? În: Journal of Law and Administrative Sciences, 2016, nr. 5, pp. 11-12. ISSN 2392 – 8298.
63. Collins Kristin A. Illegitimate Borders: Jus Sanguinis Citizenship and the Legal Construction of Family, Race, and Nation. În: Yale Law Journal , 2014, nr. 123, pp.134-235. ISSN 0044-0094.
64. Marian O. Statutul persoanei în statul de drept: abordări conceptuale. În: Legea și viața, nr. 11, 2019, pp. 9-14. ISSN 2587-4365.
65. Micu G. The concept of european citizenship. În: Journal of Law and Administrative Sciences, 2020, No.13, pp.45-53. ISSN: 2392-8298.
66. Turner Bryan S. Outline of a theory of citizenship. În: British Journal of Sociology, Vol. 24, 1986, nr. 2 Mai, pp. 189-217. ISSN: 1468-4446.
67. Turner Bryan S. The erosion of citizenship. În. British Journal of Sociology, Vol. No. 52 Issue 2001, No. 2 June pp. 189-209. ISSN 1468-4446.

Teze de doctorat, rapoarte publice:

68. Ciocîrlan Gh. Dezvoltarea instituției cetățeniei în România și Republica Moldova. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016. 160 p.

Pagini WEB:

69. Legea cu privire la cetățenie a Republicii Moldova nr. 596-XII din 05.06.91 (abrogată). <https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/MLD%20Law%20596XII%2005.06.91%20PDF.pdf>.

70. Țintărescu F G. Cetățenia și posibilele implicații ale dobândirii ei de către humanoizi. <https://www.juridice.ro/591515/cetatenia-si-posibilele-implicatii-ale-dobandirii-ei-de-catre-humanoizi.html>

71. Regulamentul (UE) NR. 211/2011 al Parlamentului european și al Consiliului din 16 februarie 2011 privind inițiativa cetățenească. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 11.3.2011. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R0211&from=RO>

72. Resolution on Union citizenship. Official Journal of the European Communities din 16.12.91. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1991:326:FULL&from=EN>

73. Rezoluția Parlamentului European din 15 ianuarie 2020 referitoare la punerea în aplicare și monitorizarea dispozițiilor privind drepturile cetățenilor prevăzute în Acordul de retragere. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0006_RO.html

74. Rezoluția Parlamentului European din 17 decembrie 2009 referitoare la îmbunătățirile necesare pentru cadrul juridic al accesului la documente în urma intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Regulamentul (CE) nr. 1049/2001. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2009-0116_RO.html

75. Regulamentul (CE) NR. 1049/2001 al Parlamentului european și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 31.5.2001.

76. Rezoluția Parlamentului European din 16 ianuarie 2014 referitoare la vânzarea cetățeniei UE (2013/2995(RSP)) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0038_RO.html?redirect

77. Rezoluția Parlamentului European din 9 martie 2022 conținând propuneri adresate Comisiei privind programele de acordare a cetățeniei și a dreptului de ședere pentru investitori (2021/2026(INL))